

ZOFIA KURNATOWSKA  
Instytut Archeologii i Etnologii  
PAN. Oddział w Poznaniu

### ZASOBY KULTUROWE W LEDNICKIM PARKU KRAJOBRAZOWYM I PROBLEM ICH ZABEZPIECZENIA

Lednicki Park Krajobrazowy jest nietypowy w grupie chronionych krajobrazów. Przyczyną główną jego powołania były bowiem kryjące się w nim walory historyczne. Jego osią jest jezioro Lednica, lecz ośrodkiem — wyspa — Ostrów Lednicki z bezcennymi reliktnymi grodu i architektury kamiennej z czasów Pierwszych Piastów. Sam krajobraz LPK jest krajobrazem historycznym, ukształtowanym w ciągu wieków w wyniku działalności ludzkiej, a przede wszystkim w wyniku rolniczego zagospodarowania okolic Lednicy. Dlatego jest sam w sobie wartością historyczną — przykładem krajobrazu rolniczego Wielkopolski, niezakłóconego intensywniejszą urbanizacją i industrializacją. Trafna zatem była decyzja lokalizacji tutaj skansenu wsi wielkopolskiej.

Moim zadaniem jest krótki rzut oka na zasoby archeologiczne zalegające w obrębie LPK, który jest swoistym archiwum kryjącym w sobie pozostałości działalności człowieka od początków zasiedlenia tego obszaru po czasy nowożytny. W dużym stopniu należy tu ciągle jeszcze wyspa — Ostrów Lednicki, mimo, iż prace wykopaliskowe trwają tu już ponad sto pięćdziesiąt lat. Nowe badania i analizy zaskakują nas nieoczekiwanymi wynikami. Będzie o tym mowa szczegółowo na miejscu, na Ostrowie Lednickim. A przecież znaczne połacie tego cennego obiektu wciąż jeszcze są nie odkryte. Dla badaczy problematyki wiążącej się z grodem na Ostrowie Lednickim duże znaczenie ma zasiedlenie najbliższych okolic grodu zarówno w czasach jemu współczesnych, jak też wcześniejszych i późniejszych. Pozwala to nie tylko na odtworzenie sieci zasiedlenia w rozmaitych okresach dziejów tego regionu, lecz także na próbę określenia sposobów gospodarowania i wpływu różnorodnej działalności ludzkiej na tworzenie się krajobrazu interesującego nas regionu. Badania te opierają się zarówno na wynikach prac wykopaliskowych niektórych (b. nielicznych) stanowisk, jak zwłaszcza na rejestracji stanowisk znajdujących się w ziemi, stanowiących wspomniane „zasoby archiwalne”. Systematyczna rejestracja znalezisk archeologicznych prowadzona jest w Polsce od szeregu lat i określona jest nazwą: **Archeologiczne Zdjęcie Polski**. Zostały opracowane ogólne zasady jej przeprowadzenia i siatka prostokątów, w ramach których rejestruje się poszczególne stanowiska. Każde z nich ma oddzielną kartę z dokładną lokalizacją na mapie w skali 1:10 000 z zaznaczeniem

obserwowalnego zasięgu i opisem stopnia zachowania, relacji do mikrorzeźby terenu itp. Stanowiska odkrywane w trakcie penetracji terenu na podstawie znalezisk (głównie fragmentów naczyń glinianych) znajdujących na powierzchni, zlokalizowane i określone pod względem chronologii i przynależności kulturowej, stanowią już zasób źródeł pozwalających na wstępne opracowanie rozmaitych kwestii wiążących się z okupacją terenu. Rejon LPK wraz z terenem przyległym dysponuje już kompletem takich właśnie źródeł archeologicznych (E. Dzieciołowski 1991). Poniżej zatem przedstawię niektóre wyniki uzyskane na podstawie ich analizy (Z. Kurnatowska, S. Kurnatowski 1991).

Okolice Jeziora Lednickiego nie należą do najintensywniej okupowanych w pradziejach terenów Wielkopolski. Kontrastują pod tym względem np. z rejonem NPT. Pierwsze udokumentowane ślady zasiedlenia przypadają na IV a może schyłek V tysiąclecia p.n.e. i wiążą się z ludnością neolityczną tzw. kultury pucharów lejkowatych. Stanowiska młodszej epoki kamienia stwierdzono przy południowym cyplu jeziora Lednica i w dorzeczu rzeki Główny, w okolicach Jez. Skrzetuszewskiego, jez. Sławno i jez. Bachorce. Występują one zarówno na terenach niższych, jak i wyżej położonych, co dobrze koresponduje z ówczesnymi sposobami eksploatacji środowiska, wśród których duży był jeszcze udział tradycyjnych technik przyswajalnych (zbieracko-łowiec-kich), obok adaptowanych stopniowo elementów przyniesionej z południa gospodarki rolniczo-hodowlanej. Ta ostatnia wniosła w stosunki człowiek-środowisko nowy czynnik, mianowicie proces systematycznego niszczenia środowiska przyrodniczego, początkowo jeszcze w nikłym stopniu z uwagi na niski stan zasiedlenia i zaludnienia. Np. w badanym regionie odlesienie w tym czasie można szacować najwyżej na ok. 8% powierzchni. Młodsza epoka kamienia kończy się głębokim kryzysem społeczno-kulturowym i regresem ludnościowym, co przejawia się również w interesującym nas regionie prawie całkowitym zanikiem zasiedlenia.

Ponowne ożywienie zasiedlenia obserwujemy w epoce brązu (II tys. p.n.e.), a szczególnie jego uintensywnienie przypada na początki epoki żelaza (pierwsza połowa I tys. p.n.e.) i wiąże się ono z ludnością tzw. kultury łużyckiej a zwłaszcza kultury pomorskiej. W tym czasie zajęte zostają zarówno tereny okupowane już przez ludność okresu neolitu, jak i wiele nowych obszarów wykorzystywanych następnie (z przerwami) aż po schyłek wczesnego średniowiecza. Stanowiska grupują się w skupiska o powierzchni ok. 10–15 km<sup>2</sup>, oddzielone od siebie pasami pustek. Skupiska takie zarejestrowano przy południowym cyplu jez. Lednica, w dorzeczu górnej Główny, wokół jezior Głębokie i Sławno, w północnej partii jez. Lednica i wokół powiązanych z nim jezior Linie i Bachorce. Stwierdza się już znaczniejszą stabilizację zasiedlenia w tych mikroregionach, przyczym można zaobserwować okupację różnych form terenowych, co dobrze koresponduje ze znanym z lepiej przebadanych regionów stosowanym w tym czasie systemem wielokierunkowej gospodarki, wykorzystującej różne formy i techniki uprawy roli (od intensywnej ogrodowej po ekstensywną wypaleniskową), chowu zwierząt, przy wciąż dużej roli uzupełniających technik zbieracko-łowiec-kich. Szacunek stopnia odlesienia w tym czasie sięga 16–19% powierzchni, a w mikroregionach 40–48%, co dowodzi, że obszary skupisk osadniczych nie były pozbawione terenów zalesionych.

Również ten cykl osadniczo-kulturowy, określany w skrócie mianem łużyckiego, kończy się następnym kryzysem osadniczym i ludnościowym, który w interesującym nas regionie zaznaczył się bardzo wyraźnie.

Ponowny wzrost zasiedlenia wiąże się z późnym okresem przedrzymskim i trwa przez cały okres wpływów rzymskich (czyli od II w.p.n.e. do ok. połowy I tys. n.e.). Zostały wówczas ponownie zajęte wszystkie mikroregiony stwierdzone w poprzednim okresie. Jednakże struktura skupisk jest nieco inna. Są one mniejsze i bardziej zwarte. Powierzchnia ich waha się od 5 do 11 km<sup>2</sup>, osadnictwo skupia się też wyraźniej w dolinach, rzadziej wchodząc na wysoczyznę. W poszczególnych skupiskach wyróżniają się ślady paru większych i dłużej trwających osad, co sugeruje, iż w tym czasie dochodzi już do przesunięcia punktu ciężkości w gospodarce na techniki bardziej intensywne — zwłaszcza uprawy ziemi systemem zaroślowo-odfogowym, przechodzącym w trawistoodfogowy. Należy się zatem liczyć z powiększeniem obszarów odlesionych, szacunkowo do 20–30% całej powierzchni regionu, a w mikroregionach — do 47–60%. Zatem mielibyśmy w porównaniu z czasami „łużyckimi” do czynienia nie tylko z globalnym wzrostem terenów pozbawionych szaty leśnej, lecz także z ich większą koncentracją na terenach zasiedlonych. Jednakże, mimo, iż stopień antropopresji zwłaszcza w mikroregionach osadniczych był już znaczny, to jednak, z uwagi na fakt, że były one oddzielone od siebie jeszcze dość rozległymi pasami pozbawionymi osadnictwa, można sądzić, że region Lednicy w dużym stopniu zachował do połowy I tys. n.e. swój pierwotny charakter.

Kolejny regres ludnościowy i osadniczy wiążący się z okresem wędrówek ludów zaznaczył się na interesującym nas terenie bardzo wyraźnie. Z pierwszych stuleci wczesnego średniowiecza (VI–VIII w.) pochodzą nikłe ślady osadnicze. Szereg zasiedlonych dawniej mikroregionów opustoszało, notujemy zaledwie pojedyncze punkty, poświadczające penetrację niektórych okolic. Jedyne skupisko, którego początek można odnieść do VII w. wykształciło się w dorzeczu Główny. W IX/X w. przekształca się ono w wyraźniejszy zespół osadniczy wokół grodu w Moraczewie.

I tutaj już materiały archeologiczne z regionu Lednicy pozwalają na podjęcie dyskusji z różnymi ustaleniami istniejącymi w literaturze, dotyczącymi początków naszego państwa. Niektórzy bowiem badacze (np. H. Łowmiański 1973) właśnie w okolicach Lednicy upatrywali siedzib odrębnego plemienia, które miało odegrać ważną rolę w procesie tworzenia się państwa. Wyniki dotychczasowych badań — stwierdzone wyraźnie słabe zasiedlenie okolic Lednicy w czasach plemiennych — stawia pod znakiem zapytania lokowanie tu jakiegoś plemienia. Ożywienie zasiedlenia tego regionu można powiązać dopiero z początkiem X w., a zatem już z czasami tworzenia się państwa pierwszych Piastów. Pobudowanemu wówczas pierwszemu gródkowi na wyspie Lednickiej towarzyszy zaledwie parę stanowisk na zach. brzegu jeziora. Istnieje też nadal skupisko Moraczewskie.

Obraz zasiedlenia regionu Lednickiego zmienia się radykalnie w młodszych fazach wczesnego średniowiecza. Po połowie X w. Mieszko I przebudowuje gród na wyspie jeziora Lednica w jeden z najważniejszych ośrodków państwa gnieźnieńskiego (Z. Kuratowska 1987), usytuowany w samym jego centrum pomiędzy Gnieznem i Poznaniem. Tutaj też buduje najstarsze na ziemiach polskich (jak wynika z dotychczasowych danych) bazylikę i najprawdopodobniej osadza pierwszego biskupa (K. Żurowska red. 1993–1994). Połączenie grodu z łądem i szlakami w kierunku Gniezna i Poznania zapewniają dwa mosty, których budowa została podjęta, jak wynika z badań dendrochronologicznych, w 963 r. (M. Krąpiec mpis).

Wymienione fakty są przyczyną skokowego wzrostu zasiedlenia wokół jez. Lednica. Nowe osiedla pojawiają się we wszystkich okupowanych uprzednio mikroregionach, ponadto liczne stanowiska, w tym i pozostałości osad, lokują się wzdłuż obu brzegów jeziora, zwłaszcza w okolicach przyczółków mostowych.

Tak skokowy przyrost zasiedlenia okolic Lednicy nie był następstwem normalnego rozwoju miejscowej ludności, lecz wynikał niewątpliwie z celowej kolonizacji zainicjowanej przez władzę państwową. Sprowadzano tu ludność przypuszczalnie z innych okolic Wielkopolski, ale także osadzano ludność jeniecką, obcoplemienną. Jej śladem są zapewne takie nazwy miejscowe, jak Pomarzancki, Pomarzanowice. Celem owej kolonizacji było zapewnienie odpowiedniego zaopatrzenia w żywność i inne potrzebne produkty stałych, czy okresowych mieszkańców grodu, a także skupionych w okolicy sił wojennych państwa. Ogółem odkryto pozostałości 33 osad datowanych na ten czas (2 poł. X — pierwsza poł. XI w.). Przyjmując ich współczesność, przy zaludnieniu przeciętnie 40 osób na 1 osadę, otrzymalibyśmy dla regionu Lednicy (bez mieszkańców grodu) gęstość zaludnienia — 10,5 osoby/km<sup>2</sup>, zatem najwyższy z dotąd stwierdzonych wskaźników dla różnych badanych regionów Wielkopolski (por. mapa gęstości zaludnienia Wielkopolski ok. r. 1000 w: Z. Kurnatowska 1987). Jednocześnie z początkiem wczesnego średniowiecza mamy do czynienia z wyraźnym przełomem w zakresie gospodarki żywnościowej, wyrażającym się zwrotem ku uprawom zbożowym (S. Kurnatowski 1975). Biorąc pod uwagę zatem gęstość zaludnienia i obszar zasiedlenia regionu można szacować, iż już ok. połowy XI w. doszło tutaj do znacznego odlesienia sięgającego 63% powierzchni.

A zatem w regionie Lednicy mamy do czynienia z planowym utworzeniem wokół ważnego ośrodka państwowego jednego z najgęściej zasiedlonych terenów Wielkopolski. Z tym zatem okresem można powiązać uformowanie się na interesującym nas obszarze LPK owego charakterystycznego krajobrazu rolniczego. Na dalsze wieki wczesnego średniowiecza przypada wzrost stanowisk archeologicznych o ok. 1/3. A stulecia pełnego średniowiecza (XIII – XV w.) przynoszą pewne charakterystyczne przesunięcia w rozmieszczeniu punktów osadniczych. Na niektórych obszarach, m.in. na zach. brzegu Jez. Lednickiego, obserwujemy rozrzedzenie się zasiedlenia, niewątpliwie w związku z zanikiem dotychczasowych funkcji grodu na wyspie. Natomiast stwierdza się koncentrację stanowisk różnego rodzaju w rejonie późniejszych wsi, z których większość ma udokumentowaną metrykę średniowieczną. Można zaryzykować twierdzenie, iż nieomal cała sieć osadnicza regionu Lednicy wywodzi się co najmniej z późnego, a w większości przypadków z wczesnego średniowiecza. Jedynie zgrupowanie znalezisk datowanych na wczesne średniowiecze w tradycyjnym od młodszej epoki kamienia mikroregionie osadniczym u południowego cypla jeziora nie ma wyraźniejszego powiązania z późniejszą wsią. Zapewne wpłynął na to zanik roli szlaku wodnego rzeki Główny, łączącego jezioro Lednica z Poznaniem i późniejsze zabagnienie tych okolic.

Ten krótki przegląd dziejów zasiedlenia LPK przekonuje, iż dzisiejszy krajobraz ma szacowny rodowód sięgający początków naszego państwa. Nie może zatem ulegać wątpliwości, iż jako wartość historyczna winien być chroniony. Zarazem jednak ochrony wymagają owe archeologiczne źródła „archiwalne”, znajdujące się w ziemi i częściowo w wodzie jeziora Lednickiego. Istnienie MPP na Lednicy skutecznie zabez-

piecza zasoby samej wyspy i jej najbliższego zaplecza. Instytucja ta jest także powołana do opieki nad stanowiskami archeologicznymi na terenie LPK. Jednakże problem leży nie tylko w reagowaniu na sygnały o zagrożeniach poszczególnych stanowisk. Nie tylko bowiem działalność niszcząca złoza kulturowe stanowi zagrożenie dla tych zasobów. Równie niszcząca może być działalność gospodarza — użytkowanie rolnicze — połączone z głęboką orką, czy powodujące postępującą erozję. Dotyczy to zwłaszcza stref, w których przeważają procesy erozji — a więc stoków i krawędzi nad stokami. Tutaj, jak się wydaje, interesy ochrony stanowisk archeologicznych zbiegają się z ochroną terenów cennych pod względem przyrodniczym. Jedynym realnym sposobem ich zabezpieczenia byłoby wyłączenie tych terenów (przynajmniej częściowo) spod gospodarki ornej i zakładanie tam trwałych użytków zielonych, co byłoby korzystne również ze względów gospodarczych.

Należy się ponadto liczyć z istnieniem niewykrytych jeszcze stanowisk archeologicznych, a to na terenach, gdzie przeważają procesy akumulacji (podnóża stoków, terasy zalewowe i nadzalewowe). I tu należałoby wykorzystać zbieżność interesów ochrony stanowisk archeologicznych z interesami ekologów, postulujących ochronę terenów zalewowych i wód, w naszym przypadku jeziora Lednica, przed zanieczyszczeniami poprzez utrzymywanie tam łąk i zarośli. W ten sposób obszary szczególnego zagęszczenia dobrze zachowanych stanowisk archeologicznych byłyby mniej narażone na niszczenie i stanowiłyby bezcenną rezerwę dla przyszłych badań.

Propozycja działań w zakresie ochrony zasobów archeologicznych Lednickiego Parku Krajobrazowego

1. Strefy najintensywniejszego występowania stanowisk archeologicznych pokrywają się w dużym stopniu, jak wskazano powyżej z obszarami, które winny być objęte ochroną ekologiczną (strefa zalewowa, gdzie postuluje się pasy użytków zielonych lub zakrzewień dla ochrony wód jeziora). Dlatego też należy wspierać inicjatywę ekologów zmierzające do tego typu przemian w zakresie użytkowania terenów.

2. Z uwagi na dużą rolę walorów historycznych w LPK, również w NPT, ale także w innych parkach krajobrazowych (jak wynikało to z dyskusji) należy postulować włączenie tej kategorii krajobrazów chronionych do przygotowywanej ustawy o ochronie dóbr kultury. Może to być zrealizowane poprzez zdefiniowanie kategorii parków historyczno-krajobrazowych, bądź też poprzez objęcie ochroną wartości historycznych w istniejących lub tworzonych parkach krajobrazowych. W każdym razie konieczne jest aktywne włączenie się resortu kultury i sztuki w dzieło ochrony krajobrazu historyczno-przyrodniczego w Polsce.

#### LITERATURA

- Dzięciołowski E., 1991 Rozmieszczenie stanowisk archeologicznych w Lednickim Parku Krajobrazowym, (w:) Wstęp do paleoekologii Lednickiego Parku Krajobrazowego (red. K. Tobolski), Poznań, s. 43 – 56.  
Krapiec M., mpis Analizy dendrochronologiczne drewna z mostu „gnieźnińskiego” na jez. Lednica.  
Kurnatowska Z., 1987 Gród na Ostrowie Lednickim na tle sieci grodowej państwa pierwszych Piastów, G.SiMH, 2, 263 – 275.

- Kurnatowska Z., Kurnatowski S., 1991 Ziasiedlenie regionu Lednicy w pradziejach i sředniowieczu w swwiecie dotychczasowych badań (w:) Wstępi do paleoekologii Lednickiego Parku Krajobrazowego (red. K. Tobolski), Poznań, 35 – 42.
- Kurnatowski S., 1975 Wczesnosředniowieczny przelom gospodarczy w Wielkopolsce oraz jego konsekwencje krajobrazowe i demograficzne, AP 20, 145 – 160.
- Łowmiański H., 1973 Początki Polski, t. V, Warszawa, s. 449 n.
- Żurowska K. (red.), 1993 U progu chrześcijaństwa w Polsce. Ostrów Lednicki, Lednica-Kraków, t. I – II, Biblioteka Studiów Lednickich 2.

## KULTURBESTÄNDE IM LEDNICA LANDSCHAFTSPARK UND DAS PROBLEM IHRER SICHERUNG

### Zusammenfassung

Der Lednica Landschaftspark (LPK) ist in der Gruppe geschützter Landschaftsparks untypisch. Die Hauptursache seiner Berufung waren die sich dort befindlichen historischen Werte. Seine Achse bilden der Lednica-See und sein Zentrum eine Insel — Ostrów Lednicki — mit unschätzbaren Relikten einer Burg und der Steinarchitektur aus den Zeiten Erster Piasten. Die Landschaft von LPK ist eine historische Landschaft, die sich im Laufe von Jahrhunderten infolge menschlicher Tätigkeit und vor allem infolge der landwirtschaftlichen Bewirtschaftung der Umgebung von Lednica bildete. Deshalb stellt er an sich einen historischen Wert dar — einen Beispiel der landwirtschaftlichen Landschaft Großpolens, die von keiner intensiveren Urbanisierung und Industrialisierung gestört wird. Die Entscheidung, dort ein Freilichtmuseum des großpolnischen Dorfes zu lokalisieren, war also richtig.

Das Gelände des Lednica Landschaftsparks ist zugleich ein eigenartiges „Archiv“ — in der Erde und im Wasser befinden sich zahlreiche Überreste der Besiedlung und wirtschaftlichen Tätigkeit des Menschen. Diese Überreste, registriert bei der Archäologischen Aufnahme Polens lassen einen Versuch durchzuführen, das Besiedlungsnetz der Region Lednica in verschiedenen Perioden der Urgeschichte und des Mittelalters nachzubilden und die Wirtschaftsmethoden sowie den Einfluß verschiedenartiger menschlicher Tätigkeit auf die Bildung dieser Landschaft zu bestimmen. Der Artikel enthält eine Darstellung von Ergebnissen der Analyse dieser Materialien mit Hervorhebung der Informationen zur Anthropopression in einzelnen Zeitabschnitten. Es wurde festgestellt, daß der Globalgrad der Entwaldensstufe auf diesem Gebiet um die Mitte des I. Jahrtausends vor Chr. Geb. 16 – 19% Fläche umfaßte, um gegen Mitte des I. Jahrtausends n. Chr. schätzungsweise 20 – 30% zu erreichen. In den Besiedlungsmikroregionen umfaßte die Umwaldung entsprechend 40 – 48% und 47 – 60%. Obwohl jedoch die Entwaldensstufe in den Besiedlungsmikroregionen schon ziemlich hoch war, hat die Umwelt in der Umgebung von Lednica, wegen der noch großen unbesiedelten Gebiete, im hohen Grade ihren ursprünglichen Charakter behalten. Dazu haben periodische Besiedlungskrisen beigetragen, die manchmal zum Verschwinden sämtlicher Spuren menschlicher Okkupation geführt haben.

Die Situation ändert sich erst in den jüngeren Phasen des Frühmittelalters. Mit der Entstehung auf einer Insel des Lednica-Sees einer wichtigen Burg des Staates Erster Piasten kommt es zur plötzlichen Entwicklung des Siedlungsnetzes um den See, was einen gleich plötzlichen Entwaldensprozeß zur Folge hatte, der gegen Mitte des 11. Jh. schon über 60% erreichte. Mit dieser Zeit können wir also die Anfänge der Bildung der charakteristischen landwirtschaftlichen Landschaft in der Umgebung von Lednica verbinden.

Heutige Landschaft des Lednica Landschaftsparks hat also eine schätzenswerte Herkunft, die auf die Anfänge des polnischen Staates zurückgeht, soll also als ein historischer Wert geschützt werden. Des Schutzes bedürfen gleichzeitig diese archäologischen „Archivquellen“, die sich im Boden und teilweise im Wasser des Lednica-Sees befinden. Das Bestehen des Museums Erster Piasten in Lednica sichert wirksam die Bestände der Insel selbst und ihrer nächsten Umgebung. Diese Institution wurde auch zur Betreuung archäologischer Fundstellen auf dem Gebiet des Lednica Landschaftsparks berufen. Das Problem liegt jedoch nicht nur in dem Reagieren auf Signale über Gefährdung einzelner Fundstellen. Weil nicht nur solche Tätigkeit eine Gefährdung für die Fundstellen ist, die die Kulturlagerstätten verletzt. Gleich vernichtend kann auch die wirtschaftliche Tätigkeit — landwirtschaftliche Nutzung, verbunden mit dem Tiefpflügen oder mit fort-

schreitender Erosion wirken. Es bezieht sich insbesondere auf diese Zonen, in den die Erosionsprozesse überwiegen — also Abhänge und die darüber liegenden Ränder. Hier treffen sich, wie es scheint, die Interesse der Schutzes archäologischer Fundstellen mit dem Schutz der naturwissenschaftlich wertvollen Gebiete zusammen. Eine einzige reale Art ihrer Sicherung wäre das Ausschließen dieser Gebiete (wenigstens teilweise) von der Pflugwirtschaft und Gründung auf diesen Geländen fester grüner Felder, was auch in wirtschaftlicher Hinsicht nützlich sein würde.

Außerdem ist auch mit dem Bestehen der noch nicht freigelegten archäologischen Fundstellen zu rechnen und sogar auf diesen Gebieten, wo die Akkumulationsprozesse überwiegen (Abhangfüße, Überschwemmungsgebiete und ihre Umgebung). Auch hier sollte die Übereinstimmung der Interesse für Schutz archäologischer Fundstellen mit dem Interesse der Ökologen ausgenutzt werden, die nach Schutz der Überschwemmungsgebiete und Gewässer, in unserem Fall des Lednica-Sees, vor den Verunreinigungen dadurch, daß dort Wiesen und Gebüsch gehalten werden sollen, streben. In diese Art und Weise würden Gebiete mit besonderer Dichtheit an archäologischen Fundstellen von der Vernichtung weniger bedroht und eine unschätzbare Reserve für die zukünftigen Untersuchungen bilden werden.